

ENNEN

Lauttasaaren piti pystyttää suihkukaivo Julius Tallbergin elämäntyön kunniaksi. Jäljelle jäi vain pienoismalli.

Suihkukaivo joka ei koskaan solissut

TEKSTI Antti Matilainen
AINEISTO JA KUVAT
Lauttasaaren Säätiön arkistosta.
Henkilöhaastatteluja

Patsaita, suihkukaivoja ja erilaisia ja eri kokoisia maamerkkejä on pitkin Lauttasaaren historiaa pitänyt saarelle pystyttää ja rakentaa. 1960-luvulla aihe alkoi yhä useammin olla saaremmen päättäjien ajatuksissa.

Vuonna 1966 aiheet saivat vihdoin vauhtia, kun **Pehr Hjalmar Tallberg** (1894-1972) lahjoitti 1 400 neliömetrin tontin Lounaisväylä 7:stä Lauttasaaren säätiölle. Lahjan ehtona oli, että saarelle tuli pystyttää suihkukaivo, jonka tehtävä oli paitsi kunnioittaa lahjanantajan isän **Julius Tallbergin** mittavaa elämäntyötä, myös lisätä lauttasaarelaisten viihtyisyyttä. Lahjoitus otettiin säätiössä tyytyväisyydellä vastaan. Neljä vuotta myöhemmin Lauttasaaren säätiö vaihtoi tontin liikehuoneistoon Lauttasaaren uudessa ostoskeskuksessa.

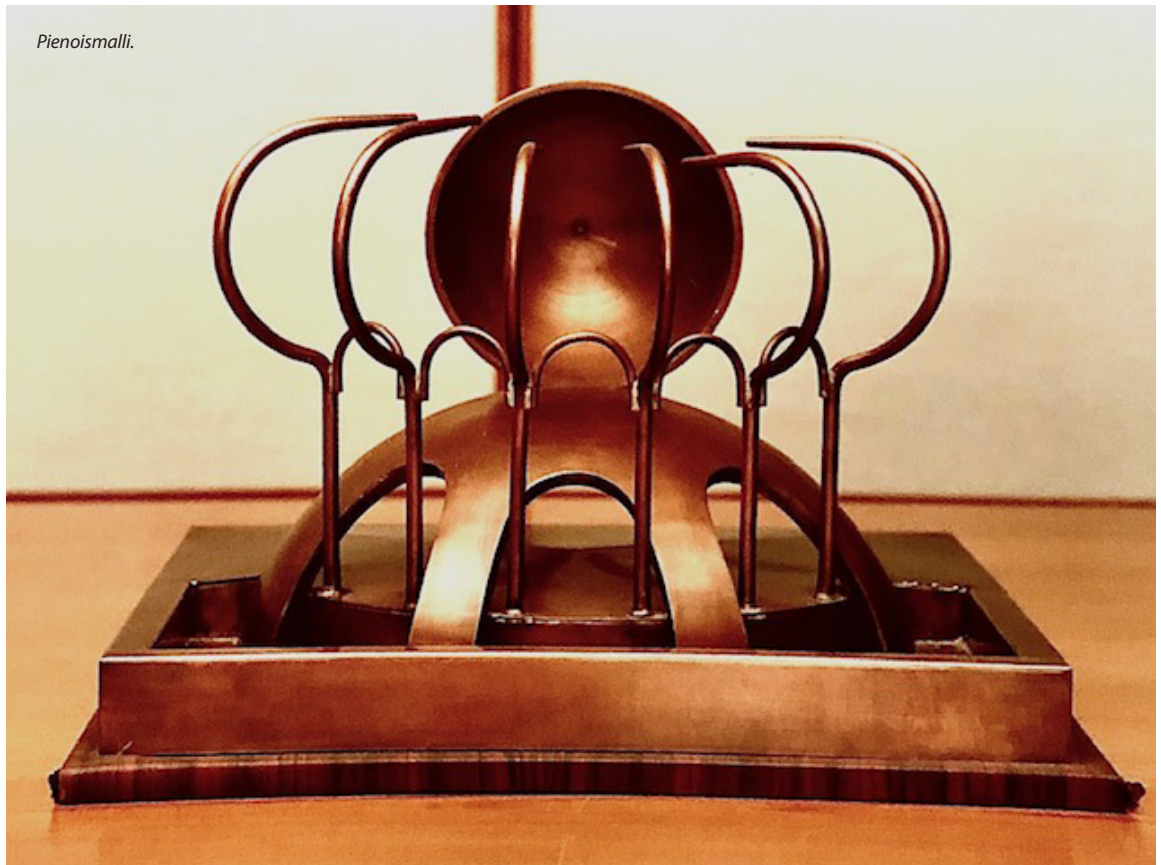
Vähään aikaan ei tapahtunut mitään, mutta sitten säätiön puheenjohtaja **Martti Janhunen** ja säätiön hallintoneuvoston puheenjohtaja **Heikki Sysimetsä** alkoivat viedä suihkulähdehanketta eteenpäin.

Pienoismalli valmistuu

Lahjoituksen turvin Lauttasaaren säätiö antoi arkkitehtitoimisto S-Arkille toimeksiannon suihkukaivoiteoksen suunnittelemisesta. Säätiön kokouksessa kesäkuussa 1971 oli tarkasteltavana arkkitehti **Wahlroosin** suunnittelema pienoismalli 1:20, johon Tallbergin suvun edustajilta oli saatu myönteinen palaute. Pienoismalli siis mukaan ja tapaamaan kaupungin virkamiehiä, sekä eri puolueiden poliittisia päättäjiä lautakunnissa. Hanke tuntui olevan pulkassa.

Vuoden 1973 alussa lähetettiin kaupunginhallitukselle anomus, että se pystyttäisi suunnitelman mukaisen kaivon sen valmistuttua Lauttasaaren liikennepuistoon. Vastausta ei kaupungin taholta kuitenkaan kuulunut. Säätiö käynnisti uudestaan neuvottelut hankkeen jouduttamiseksi. Niiden myötä ilmeni, ettei kaupungin virkamiehillä sinällään ollut mitään hankkeen toteutusta vastaan, mutta säätiön ehdottama sijoituspaikka, lasten liikennepuisto, pidettiin monessa mielessä soveltumattomana.

Uusia sijoituspaikkoja ehdotettiin, Pajalahden puistoa ja Lahnalahden puistoa muun muassa. Lauttasaareissa oltiin käsitetyksessä, että hanke pienistä vastoinkäymisistä huolimatta toteutuu. Maaliskuussa 1974 allekirjoitettiin suihkulähdekonstruktion valmistussopimus Taidetekomon **Antti Hakkaraisen** kanssa. Sopimus sisälsi Hakkaraisen taholta useita varauksia ja maksuehtoja. Nämä johtuivat hankkeen kustannusten arvioimisen vaikeudesta ja teoksen teknisen toteutuksen hankaluudesta. Kun työ valmistui Hakkaraisen verraalla, Hakkaraiselle oli maksettu lähes yksin hinta, 120 000 markkaa. Koska

Pienoismalli.

Tähän loppuvat jäljet suihkukaivosta.

kaupunki oli yhä hiljaa, teoksen osat siirrettiin Laajasaloon autotallivarastoon.

Ei riittävän tasokas

Noihin aikoihin hanke alkoi muodostua arvovaltakysmykseksi sillan molemmin puolin. Syksyn 1974 ja syksyn 1975 välisenä aikana säätiön taholta otettiin lukuisia kontakteja eri tason päättäjiin, lautakuntiin ja toimikuntiin. Olipa vaikuttajadelegaatio käynyt ylipormestari **Teuvo Aurankin** luona. Aura kuunteli sujuvasti ja siirsi hankkeen käsittelyn toisaalle, virkamiehille ja lautakuntiin. Lopulta se putkahti kaupunginhallituksen käsittelyyn, joka siirsi asian lauttasaarelaisten yllätykseksi kaupungin kuvataidetoimikuntaan. Tämä totesi lausunnonaan julkisivu-

lautakunnan säestämänä, että hanke ei ole kannatettava, koska ehdotettu teos ei ole taiteellisesti riittävän tasokas, eikä se sellaisenaan sovi mihinkään saaren julkiseen paikkaan. Lisäksi taidetoimikunta valitti, että heidän ylitseen oli kävelty. Toteutukseltaan kallit kaupungin julkiset teoshankkeet pitää tuoda aina julkisivulautakunnan käsittelyyn. Kaupunki hylkäsi hankkeen.

Säätiön ja taidetekomon sopimus irtisanottiin elokuussa 1978. Teosta sovitteli myös Senioritalon tontille, mutta ajatus ei saanut siipiä alleen. Nytkö tuli hankkeelle piste? Suihkulähteen osat kuljetettiin Laajasalosta lokakuun lopulla 1978 säilytettäväksi Vattuniemenkatu 2:n varastoon, jonka omisti Atlas Copco, vuokranantaja oli Oy Julius Tallberg Ab. Vuokraa ei peritty.

Uusi kierros alkaa

Kului kuutisen vuotta. Toukokuussa 1984 Lauttasaaren säätiö lähetti kaupunginhallitukselle esityksen, jossa viitattiin Vattuniemen alueen asemakaavajärjestelyihin. Esityksessä kerrottiin, että säätiöllä on varastossa osina pronssinen, runsaat kaksi metriä korkea ja melkeinpä saman verran leveä suihkukaivovorakennelmä. Koska kaivoa ei aikoinaan hyväksytty saaren kaunistukseksi, niin nyt säätiö haluaisi lahjoittaa sen pystytettäväksi Heikkilän aukiolle. Esityksen mukaan kaupungin vastuulle jäisi huolehtia kaikesta muusta. Näitä muita olisivat sähkö-, vesi-, perustus- ja pystytystyöt. Esitys käsiteltiin ja se lähti taas kierrokselle virkamiehistöön ja lautakuntiin.

Kaupunkisuunnittelulautakunta, puheenjohtajansa **Ylermi Rungon** allekirjoituksin, puolsi hanketta "kadun kalusteeksi". Perustettiin kaupunkisuunnitteluviraston ja rakennusviraston edustajista koostuva "Heikkilänaukio-työryhmä", joka laati joulukuussa 1984 aukion järjestelyehdotuksen. Siinä teos oli kuin olikin sijoitettuna aukion luoteiskulmaan, mutta aukion rakentaminen alkaisi viereisten rakennustöiden vuoksi aikaisintaan 1987. Myös yleisten töiden lautakunnan puheenjohtaja **Kaarle Pettinen** puolsi sijoitusta. Eikä siinä vielä kaikki. Apulaiskaupunginjohtaja **Olavi Dahl** kehotti tammikuussa 1985 yleisten töiden lautakuntaa ja kaupunkisuunnittelulautakuntaa jatkamaan Heikkilänaukion suunnittelua siten, että sinne pystytetään

suihkukaivo, jonka Lauttasaaren säätiön antanut kaupungille lahjaksi. Kirjeen sävy antaa ymmärtää, että kiviä hankkeen rattaissa taas on.

Jotain kummaa on hankkeelle Dahlin kehotuksen jälkeen tapahtunut, koska neljään vuoteen suihkukaivosta ei löydy dokumentaatiota. Kunnos Myllykallion alle suunniteltuun liikunta- ja kulttuuritalon pohjapiirroskopiointiin näkyy liittämättä post-it lappu huhtikuussa 1989. Siihen on joku isoin, hieman horjattavin kirjaimin mustalla tussilla tekstanttu: EHDOTETTU SUIHKUKAIVON PAIKKA. Iso nuoli osoittaa toivottua sijoituspaikkaa.

Ajatus ei vanhene

Nyt tiedämme, ettei Atlas Copcon taloa Vattuniemenkatu 2:ssa enää ole, eikä hanketta koskaan toteutettu. Lahjoittajan ehto vuodelta 1966 jäi täyttämättä. Metallinen pienoismalli kyllä on ja isot osat ehkä jossain. Riippumatta siitä, mitä mieltä ollaan suihkukaivon taiteellisista ansioista, voisi säilyneen metallisen pienoismallin sijoittaa arvoiseensa tilaan Lauttasaareissa.

Säätiön puheenjohtaja **Martti Janhunen** itse uskoi hankkeeseen ja vei sitä sitkeästi eteenpäin, lahjoituksen antajan ehtoa ja toivetta noudattaen. Vaikka suihkulähteen seikkailut hieman hymyilyttävätkin, hankkeen tarkoitus ei ole vanhentunut. Julius Tallberg toden totta ansaitsisi ihan oman muistomerkkinsä, joka kuvastaisi hänen panostaan Lauttasaaren ja koko Helsingin kehityksessä. 🙏